

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО И ЧОВЕКА
ДЕПАРТАМЕНТ „ПСИХОЛОГИЯ”

Приет от НС на ИИНЧ на 23.01.2020 г.

(Протокол № 3.)

Одобрявам: /п/

Директор: проф. д-р Й. Зографова

КОНСПЕКТ ПО ОБЩА ПСИХОЛОГИЯ (ПСИХОЛОГИЯ НА ЛИЧНОСТТА)

1. Категорията „личност“ в психологията. Подходи и методи в научното изследване на личността (анализ на случаи, корелационни изследвания, експерименти). .
2. Биологични основи на поведението (Х. Айзенк и Дж. Грей). Вродено и придобито в поведението на личността. Стабилност и промяна в личността (срезови и лонгитюдни изследвания).
3. Психоаналитичната теория за личността на З. Фройд – структура и функциониране на личността. Други психодинамични теории: А. Адлер (чувство за общност и стил на живот), К. Хорни (базисна тревожност и подходи за справяне с нея), Е. Ериксон (его-компетентности), Е. Фром (механизми на бягство и жизнена ориентация).
4. Личността в аналитичната психология на К. Г. Юнг. Характеристика на психологическите типове. Методът MBTI.
5. Феноменологичният подход към личността (К. Роджърс). Йерархия на потребностите, самоактуализираща се личност (Е. Маслоу).
6. Диспозиционен подход към личността: концепциите и методите на Г. Олпорт, Р. Кетел и Х. Айзенк.
7. Пет-факторен модел за личностните черти (Р. Коста и Р. Макрий, Л. Голдберг), таксономия на личностните черти. Съвременен състояние и кроскултурни изследвания на теорията за личностните черти.
8. Други личностни диспозиции: локус на контрол, оптимизъм и негативистични очаквания, индивидуализъм – колективизъм.

9. Социално-когнитивни теории за саморегулация на личността (А. Бандура, У. Мишел). Дебатът „личност – ситуация“, интеракционизъм.
10. Теории и методи за измерване и оценка на интелигентността (факторни теории, множествена интелигентност, Гарднър). Емоционална интелигентност.
11. Емоции. Концепции за природата и структурата на емоциите. Функции на позитивните и негативните емоции. Тревожност - подходи и методи за измерване (Ч. Спилбъргър).
12. Мотиви и мотивация. Потребности и мотиви – Х. Мърей и ТАТ. Мотиви за постижение, афилиация и власт (Д.Макклилгънд). Вътрешна и външна мотивация, автономна ориентация на личността (Е. Диси и Р. Райън).
13. Аз-образ и самооценка. Самосъзнание и идентичност.
14. Субективно благополучие. Щастие и удовлетвореност от живота (Е. Динър). Психично благополучие и здраве (К. Рииф и К. Кийс).
15. Ценности и ценностна система. Подходи и методи за изследване (М. Рокич, Ш. Шварц). Изследвания на ценностите в България.

ОСНОВНА ЛИТЕРАТУРА:

- Первин, Л., Джон, О. П. (2001). *Психология личности*. Теория и исследования. Москва.
- Хол, К., Линдсей, Т. (1997). *Теории личности*. Москва, КПС.
- Хьелл, Л., Зиглер, Д. (1997). *Теории личности*, С. Петербург, Питер Пресс.
- Larsen, R. and Buss, D. (2018). *Personality Psychology: Domains of knowledge about human nature, 6th edition*. Boston: McGraw-Hill.
- Daniel Cervone and Lawrence A. Pervin (2014) *Personality Psychology, 12th Edition International Student Version*, Wiley
- Charles S. Carver, and Michael F. Scheier (2012) *Perspectives on Personality, 7th Edition*. Pearson.
- Ewen, Robert B. (2010) *An introduction to theories of personality, 7th edition*, Psychology Press
- Oliver P. J., R.W. Robins, L. A. Pervin (Eds.) (2010). *Handbook of Personality: Theory and Research* , 3rd edition.. The Guilford Press.
- Cervone, D. Pervin, L.A. (2009). *Personality: Theory and research*. Willey, 11 ed.
- Boyle, J.G., Matthews, G., Donald H Saklofske, D.H. (2008) *The Sage Handbook of Personality Theory and Assessment, Vol. 2: Personality Measurement and Testing*. SAGE Publications.
- Pervin, L.A., Cervone, D., & John, O. P. (2005). *Personality: theory and research*. Wiley. 9 ed.

Допълнителна литература

- Айзенк, Х. (1986). *Модел на личност*. Наука и изкуство, София.
- Байчинска, К. (2011) *Ценностите на съвременната българска култура*. Гутенберг, София.
- Величков, А. (1989). *Личност и вътрешна мотивация. Психология на личния контрол*. Изд. на БАН, София.
- Величков, А. (2001). *Предполагаемите светове на личността*. Институт по психология - МВР, София.
- Гарванова, М. (2013). *Трансформация в ценностите на съвременния българин*. За буквите - О писменехъ. София.
- Гарднър, Х. (2014). *Множеството интелигентности*. Изток-Запад, 336.
- Дилова, М. (2009). *Експериментална психология на себепознанието*. София: Нов български университет.
- Зиновиева, И. (2011). *Личност и индивидуалност*. Изд. Продуцентски център, София.
- Кардашева, А. (2012). *За емоционалната интелигентност и индивидуалните различия на българите*. Ковачев, 180.
- Паспаланов, И., Щетински, Д., Айзенк, С. (1984). *Българска адаптация на личностния въпросник на Ханс Айзенк*. Психология, бр. 5
- Паспаланов, И., Щетински, Д. (1988). *Конструиране и валидизация на българска скала за потребност от постижения*. Годишник на СУ, том 78, с.29-54.
- Паспаланова, Е. (1999). *Психологически измерения на индивидуализма*. Акад. изд. Проф. Марин Дринов, София.
- Рейковски, Я. (1980). *Експериментална психология на емоциите*, Наука и изкуство, София.
- Таир, Е. (2011). *Лицата на щастието*. Личностни, професионални и межкултурни различия в психичното благополучие. Емайви Консулт, 2011, София.
- Таир, Е., Попова, К. (2017). *Функционалните ценности като фактори за психично благополучие*. Психологични изследвания, кн. 2, 287-300.
- Таир, Е., Гуева, В. Попова, К. (2016). *Ценностите на личността през погледа на функционалната теория: Изследване в България*. Психологични изследвания, кн. 2, 65-84.
- Diener, E. & Biswas-Diener, R. (2000). *New Directions in Subjective Well-Being Research: The Cutting Edge*. University of Illinois, Pacific University.